

**Fases van de
socio-emotionele
ontwikkeling van
kinderen**

De Talententuin

Let op!

Gebruik deze lijst van vaardigheden als richtlijn. Het ene kind ontwikkelt sneller of net minder snel op bepaalde domeinen. En dat is oké.

Tip: neem eerst alle fases eens door zodat je een zicht krijgt op de verschillende vaardigheden. Zo kan je beter inschatten wat je van je kind kan verwachten, en wat nog niet.

BABY (0 - 2 JAAR)

0 - 6 maanden: adaptatie fase

- Alle prikkels om mij heen verwerken vraagt veel van mij omdat ik me voortdurend moet aanpassen.
- Ik reageer vaak heel snel en fel op deze prikkels, ik word erdoor overvallen
- Ik heb een sociale glimlach als reactie op jou. Pas vanaf ik ongeveer 2 jaar ben is dit ook een uiting van een blij gevoel. Leeftijdsgenoten hebben nog geen sociale betekenis.
- Ik begrijp nog niet wat goed of fout is
- Ik ben heel snel uit balans en heb anderen nodig om weer in balans te geraken of tot rust te komen

Wat kan jij als ouder / begeleider voor mij doen in deze fase?

- Reguleer alles voor mij: prikkels, tempo van de dag, mijn temperatuur, eten,...
- Bied mij een veilige omgeving: niet teveel prikkels, ook niet te weinig, veel aandacht, aanrakingen, nabij zijn
- Bied mij structuur en voorspelbaarheid: houvast in tijd, in personen, benoem wat je doet, los lastige situaties samen met mij op
- Verwacht geen inzicht of reflectie van mij

6 - 18 maanden: eerste socialisatie

- Ik weet nog niet echt wat ik precies voel. Ik word er vaak door overvallen
- Als ik ongeveer 1 jaar ben begin ik 1 vaste persoon op te zoeken bij wie ik graag altijd in de buurt ben. Ik kan moeilijk om met afstand van deze betrouwbare persoon (scheidings- en vreemdenangst)
- Ik heb heel veel aandacht nodig, stel veel vragen, zoek voortdurend nabijheid op om af te tasten of ik je kan vertrouwen
- Als ik ongeveer 1 jaar ben begin ik stilaan te ontdekken dat ik een eigen persoon ben (=zelfbesef)
- Ik wil het zo graag goed doen maar het lukt me vaak nog niet. Dit zorgt vaak voor frustratie

Wat kan jij als ouder / begeleider voor mij doen in deze fase?

- Geef mij duidelijkheid: structuur en grenzen maar niet teveel regels en afspraken. Zeg wat je doet en doe wat je zegt.
- Let op mijn gedrag en houding en observeer me. Bevraag en benoem mijn gevoel, spiegel het en probeer te achterhalen wat de boodschap achter mijn gedrag is.
- Geef me 1 opdracht tegelijk, zonder al teveel verwachtingen. Ik heb je opdracht niet altijd begrepen, ook al zeg ik 'ja'.
- Nabijheid is heel belangrijk voor mij! Laat je me regelmatig merken dat je me gezien hebt en mag ik genoeg dichtbij jou zijn?
- Als ik jou nodig heb en dat kan even niet, maak dan een concrete afspraak met mij

PEUTER (18 MAANDEN - 3 JAAR)

- Ik wil alles zelf doen maar heb je toch nog voor alles nodig
- Ik heb een eigen 'ik' en een eigen wil. Ik wil hiermee experimenteren, fouten maken en leren in alle veiligheid
- Ik krijg graag het gevoel dat ik er mag zijn en dat mijn eigen 'ik-je' meetelt. Ik hou van een veilige haven waarin ik mezelf mag zijn en mag ontdekken
- Ik heb veel fantasie en dit loopt soms door elkaar met de werkelijkheid. Daarom kan ik soms een denkbeeldig vriendje hebben of tegen mijn knuffels praten. Soms zeg ik iets dat niet waar is omdat ik dat heel graag wil en ga ik doen alsof het echt is.
- Als ik een keertje een leugentje vertel zie je dit snel aan mij. Ik weet namelijk als goed dat er gevolgen kunnen zijn als ik iets stouts doe. Daarom geef ik dit niet graag toe.
- Ik weet wel dat iets niet mag maar vind het nog heel moeilijk me hieraan te houden. Ik doe dit niet bewust, ik vind het gewoon nog heel lastig.
- Ik moet nog leren hoe ik deze gevoelens op een gepaste manier kan uiten
- Ik heb nog geen controle over mijn emoties. Mijn grote verdriet over mijn knuffel die kwijt is, is echt. Ik kan nog niet zo goed woorden geven aan deze grote gevoelens.
- Ik kopieer en imiteer jouw gedrag en dat van anderen en ik leer daaruit.
- Ik heb nog liever negatieve aandacht dan helemaal geen aandacht
- Ik heb moeite met grenzen maar heb ze wel nodig.
- Ik heb wel eens een grote mond en kan erg koppig zijn

Wat kan jij als ouder / begeleider voor mij doen in deze fase?

- Geef mij inspraak, behandel me als gelijkwaardige, zoek een compromis. Dan voel ik me gezien en gehoord
- Laat me al "groot zijn" waar dat kan en geef me discrete hulp en nabijheid waar nodig.
- Spreek me aan op mijn gedrag en de gevolgen ervan. Benoem wat je ziet en wat je graag in de plaats zou willen. Maak dit positief (bv ga rustig de trap op ipv niet rennen)
- Laat me zien en voelen dat je er altijd voor me bent, ook op lastige momenten en wanneer ik door heftige emoties ga
- Blijf grenzen en regels benadrukken maar zorg voor een kader waarbinnen we nog flexibel kunnen bewegen en waar ruimte is voor afstemming op elkaar en de situatie.
- Geef me leerkansen om mezelf te ontdekken en grenzen te verleggen
- Geef me procesgerichte complimenten (gericht op wat je ziet, niet op het resultaat)

KLEUTER (3 - 6 JAAR))

- Ik maak grote sprongen op vlak van taal maar vind oorzaak-gevolg nog steeds heel moeilijk. Hierdoor word ik soms overvraagd. Ik kan het al wel zeggen maar nog niet uitvoeren of de gevolgen ervan zien.
- Leeftijdsgenoten en vriendjes worden nu belangrijker voor mij. Ik begin stilaan vriendschappen op te bouwen en kan - geleidelijk aan - delen met vrienden
- Ik heb een voorkeur op vlak van personen en activiteiten en maak dit ook duidelijk
- Ik kijk op naar bepaalde personen en rolmodellen (grote broer / zus, de juf of meester, mediafiguren enz)
- Ik groei binnen een duidelijk kader en grenzen.
- Ik ken de regels en afspraken maar wil graag de waarom erachter weten
- Als ik een jaar of 4 ben kan ik aangeven of ik boos / verdrietig ben. Het controleren van mijn emoties is nog heel lastig. Dit zal nog jaren duren.
- Ik begin me stap voor stap in te leven in de ander. Ik ga steeds meer ervaren dat iemand anders iets op een andere manier kan ervaren en voelen. Ook het gedrag en gevoel van anderen zullen ze steeds beter gaan herkennen en begrijpen.
- Bij het begin van deze fase verandert er heel veel waardoor ik een stukje veiligheid verlies. Hierdoor kan ik soms even een stapje terug doen in mijn ontwikkeling, angstiger zijn, minder goed slapen, drifiger zijn of terug in mijn broek of bed plassen.
- Afkeuring en kritiek van anderen kan mij raken. Ik wil het graag goed doen. Faalangst komt vaak de kop opsteken.
- Ik kan blijven hangen in conflicten en wil hiervoor een oplossing zien voordat ik terug kan functioneren

Wat kan jij als ouder / begeleider voor mij doen in deze fase?

- Geef me zoveel mogelijk de ruimte om succeservaringen op te doen en geef hier aandacht aan. Maar wees hierbij nabij en geef me een discreet zetje als ik dat nodig heb
- Spreek mij aan op dingen die ik al kan
- Houd vast aan je kader met regels en afspraken. Geef mij duidelijkheid over het waarom hiervan. Geef de kans om veilig te experimenteren en geef inspraak waar mogelijk.
- Los het niet altijd direct voor mij op, geef me de kans en ruimte om dingen zelf op te lossen
- Bespreek situaties met mij en reflecteer er eenvoudig over samen met mij. Daar leer ik heel veel van **5 BEVAT HET VERHAAL**
- Geef me wat tijd om te wennen aan veranderingen
- Help mij om samen met anderen te werken / spelen

LAGERE SCHOOLKIND (6 - 12 JAAR)

- In deze periode ga ik volop vaardigheden leren om met lastige situaties om te gaan.
- Ik krijg steeds meer zelfinzicht en ben aanspreekbaar op mijn verantwoordelijkheden
- Ik word steeds zelfstandiger (aankleden, wassen, eten, taakjes,...)
- Ik kan steeds beter rekening houden met anderen en met verschillende aspecten in een situatie
- Ik sta open voor andere meningen en feedback. Ik kan me steeds beter empathisch opstellen
- Ik groei in zelfcontrole waardoor ik agressie steeds beter kan controleren en onderdrukken
- Ik kan gevoelens herkennen en benoemen. Mijn emoties kunnen nog heel snel wisselen.
- Ik heb steeds meer geduld en ga al vaker eerst nadenken voordat ik iets doe
- De overstap naar het lager onderwijs kan me wat onzeker maken.
- Zelfvertrouwen, mijn eigen ding kunnen doen en presteren houdt me bezig. Ik voel me best snel minderwaardig en geremd.
- Ik hou vast aan regels die nuttig zijn. Nuances op regels begrijp ik nog niet zo goed.
- Ik kan mezelf steeds beter uitdrukken en word steeds taalvaardiger.
- Ik kan mits hulp reflecteren en nadenken over situaties (vanaf 9 jaar. Vanaf deze leeftijd kan een kind dus pas leren van een gesprek en bespreken hoe ze een volgende keer anders zouden kunnen reageren.)

- Vriendschappen worden steeds belangrijker voor mij. Ik ga mezelf steeds meer vergelijken met leeftijdsgenoten. Dit kan effect hebben op mijn zelfbeeld
- Ik wil graag geaccepteerd worden.
- Ik pieker wel eens over wat gebeurd is of wat zal komen.
- Ik leer steeds beter mijn gedrag aan te passen aan situaties en op zoek te gaan naar oplossingen.
- Vanaf 10 jaar zal ik wat kritischer worden op jouw regels en gewoonten. Ik ga me vaker afzetten of terugtrekken. Het is steeds moeilijker om zicht te krijgen op wat ik voel.
- Ik begrijp steeds meer. Ik leer ook dat mijn gedrag gevolgen heeft. Als ik lieg wordt dit bewuster. Vanaf 9 jaar: als ik lieg komt dit vooral voort uit angst voor afwijzing of straf.

Wat kan jij als ouder / begeleider voor mij doen in deze fase?

- Geef mij voldoende kansen om verantwoordelijkheid op te nemen en ondersteun mij hierin. Laat me dingen alleen doen waarvan je het vertrouwt.
- Ga met mij in gesprek en geef mij een gevoel van gelijkwaardigheid
- Geef mij inspraak waar mogelijk, geef me het gevoel dat mijn mening ertoe doet
- Geef mij kansen om vaardigheden te oefenen (zowel thuis als op school)
- Geef mij de vrijheid om te experimenteren met alternatieven die worden aangebracht
- Geef mij gedoseerd uitdagingen op basis van mijn mogelijkheden
- Zorg voor handvaten en veiligheid als ik signalen geef van een vol hoofd, overvraging, spanning,...
- Zorg voor voldoende (rust) momenten om (emotioneel) bij te tanken. Ook wanneer je kind hier niet expliciet achter vraagt. Bouw deze preventief en spontaan in.
- Focus op het proces, niet op het eindresultaat
- Help me om flexibel om te gaan met waarden, normen en regels die hun nut al bewezen hebben

Belangrijke noot: gebruik dit als richtlijn. **Geef de reden waarom wel of niet.** En geef je kind tijd om deze vaardigheden aan te leren en ondersteun hierin.